

Vydává federální ministerstvo financí ve spolupráci se Státní bankou československou

© SNTL — Nakladatelství technické literatury, n. p., Spálená 51, Praha 1

Adresa redakce:

Krakovská 8, 113 02 Praha 1, Nové Město

Telefon: 26 43 51-8

meziměstské hovory: 26 43 07

Vedoucí redaktor:

Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Издает Федеральное министерство финансов, в сотрудничестве с Государственным банком Чехословакии

© СНТЛ — издательство технической литературы, н. п., Спалена, № 51, Чехословакия

Редакция: Краковска, 8, 113 02 Прага I, ЧСФР

Телефон: 26 43 51

Главный редактор: Иван Кочарник

OBSAH

- Ing. J. TOŠOVSKÝ: K problematice vnitřní směnitelnosti naší měny . . . 649
- Ing. J. KLAK: Vliv experimentu na hospodaření a reprodukci organizací v lehkém průmyslu . . . 653
- Ing. J. RYBÁR: Možnosti využívání metod viackriteriálneho hodnotenia variantov pri posudzovaní efektívnosti hospodárenia podnikov . . . 668

Ekonomická reforma

- Minimum základných kroků radikální ekonomické reformy . . . 675

Finance a úvěr v zahraničí

- Prof. H. WILLGERODT: Problémy německé hospodářské a měnové unie 703
- Ing. M. LETENAYOVÁ: Daňové reformy vyspelých krajín, charakteristika a porovnanie . . . 711

Recenze

- Dr. H. MARKOVÁ, CSc.: Finanční věda a finanční právo (B. Jelčić) . . . 719

СОДЕРЖАНИЕ

- И. ТОШОВСКИ: К проблематике внутренней конвертируемости нашей валюты . . . 649
- Я. КЛАК: Влияние эксперимента на хозяйствование и воспроизводство организаций в легкой промышленности . . . 653
- Ю. РЫБАР: Возможности применения методов многокритериальной оценки вариантов в рассмотрении эффективности хозяйствования предприятий . . . 668

Экономическая реформа

- Минимум основных шагов радикальной экономической реформы . . . 675

Финансы и кредит за рубежом

- Г. ВИЛЛГЕРОДТ: Проблемы германского экономического и валютного союза . . . 703
- М. ЛЕТЕНАЙОВА: Налоговые реформы развитых стран, характеристика и сопоставление . . . 711

Рецензия

- Г. МАРКОВА: Финансовая наука и финансовое право (Б. Елчич) . . . 719

REDAKČNÍ RADA: ing. Belo Bosák, CSc., ing. Aleš Bulíř, ing. Václav Formánek, ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., ing. Tomáš Ježek, CSc., ing. Milan Jurčeka, CSc., ing. Miroslav Kerouš, ing. Jaroslav Klapal, ing. Ivan Kočárník, CSc., ing. Jozef Kučerák, CSc., ing. Vratislav Kulhánek, ing. Kamil Mikulič, CSc., prom. mat. Vladimír Rudlovčák, CSc., ing. Ivan Svitek, ing. Stanislav Šourek, prof. ing. Miroslav Tuček, CSc., ing. Vladimír Valach, ing. Anton Vavro, CSc., ing. Jan Velek, doc. ing. Karol Vlachynský, CSc., ing. Jan Vrba, ing. Jaromír Zahradník

- [3] KROMPHARDT, W.: Zusammenordnung gelenkter und freier Marktwirtschaft. Imbs-häuser Hefte, 1948, Heft 8.
- [4] WILLGERODT, H. — DOMSCH, A. — HASSE, R. — MERX, V.: Wege und Irrwege zur europäischen Währungsunion. Freiburg i. B. 1972.

DT: 336.2 (1-662)

Daňové reformy vyspelých krajín, charakteristika a porovnanie

Ing. Mária LETENAYOVÁ

Mnohé vyspelé krajiny reformovali v posledných rokoch daňové systémy, pretože tieto systémy odrážali rôzne ciele a funkcie, ktoré často vyvolávajú trenice a konflikty. Mnohé cieľové konflikty nakoniec spôsobili, že dane ako nástroj hospodárskej politiky stávali sa čoraz menej účinnými, systém zdanenia sa stával stále neprehľadnejší a komplikovanejší. Nové daňové teórie dokonca začínajú presadzovať odbremenenie daňových systémov od hospodárskopolitických úloh. V popredí teoretických skúmaní je vplyv daní na alokáciu zdrojov v tom zmysle, aby zdanenie nerušilo možnosť alokácie, pretože ináč je ťažko vyhnúť sa stratám na blahobyte. Do popredia sa opäť dostala fiskálna funkcia zdanenia.

Pohľad na vývoj daňovej politiky v niektorých krajinách má ukázať základnú líniu ich reformných snažení. Väčšina vyspelých krajín sa totiž pokúša prelomiť skostnatosť a otázne hľadisko vlastníctva podnikov, aby sa dosiahol rovnomerný daňový základ. Temer všade je to sprevádzané úsilím o nové chápanie vzťahu medzi priamym a nepriamym zdanením. V centre pozornosti je daň z dôchodkov (príjmov), kde ide hlavne o zníženie hraničnej miery zdanenia, niekde sprevádzané zmenou štruktúry a sadzieb. Daňovou reformou sa často koriguje aj dlhodobý chybný vývoj, keď sa daňová štruktúra príliš presúvala z nepriamych daní na priame. Nadmiera priamych daní totiž ukracovala dynamiku a elasticitu národného hospodárstva.

Významné zmeny daňového systému sa koncom 80-tych rokov realizovali v mnohých krajinách. Sústredím sa však iba na charakteristiku tohto procesu vo Veľkej Británii, Spolkovej republike Nemecko a v Rakúsku, v ktorých sú zmeny pozoruhodné nielen obsahom, ale i očakávaným a uskutočneným účinkom.

Daňová reforma vo Veľkej Británii [1]

Systém daní a sociálnych dávok vo Veľkej Británii bol koncom 70-tych rokov poznačený vysokými marginálnymi sadzbami s brzdiacim účinkom nielen pre skupiny so strednými a vyššími, ale aj pre určité skupiny osôb s veľmi

nízkymi dôchodkami. Marginálne daňové sadzby, ktoré platili pre nezamestnaných v prípade prijatia do práce, ale pre porovnateľne menej kvalifikovaných zamestnaných v prípade nadčasov, boli v určitých prípadoch 100 i viac percent. Tu bolo vedľa explicitného aj implicitné zdanenie, a to odpadnutím sociálnych výkonov, na ktoré vzniká nárok pri nezamestnanosti alebo v núdzi.

Vláda M. Thatcherovej uskutočnila zásadnú zmenu orientácie hospodárskej politiky. Boli to predovšetkým významné opatrenia privatizácie a deregulácie, obmedzenie moci odborov, ale hlavne zmena daňovej politiky.

Na daňovú politiku sa prestalo nazeráť ako na nástroj krátkodobého zdanenia dopytu a znovurozdelenia dôchodkov, ale začali snahy nasadiť dane tak, aby posilnili výkonnosť, investície a hospodárske podnety. Znížili sa priame dane, nepriame sa zvýšili. Celkové daňové zaťaženie hrubého domáceho produktu (HDP) síce začiatkom 80-tych rokov ešte stúplo, ale neskôr sa znížilo. Súčasne sa obmedzením štátnych výdavkov odbúral rozpočtový deficit a konečne dosiahol aj značný prebytok.

Sadzba dane z dôchodkov bola postupne znížená z 33 % (1979) na 25 %. Maximálna sadzba tejto dane u dôchodkov kapitálových a dedičských sa znížila z 83 na 40 %. Pre kapitálové dôchodky nad určitú hranicu bol pokles daňového zaťaženia ešte zreteľnejší, pretože boli zrušené 15-percentné daňové prirážky.

Vo Veľkej Británii platia ešte oslobodené sumy alebo hranice pre daňové sadzby pri rôznej tvorbe dôchodkov v jednotlivých rokoch, aby obmedzili progresívne podmienené vyššie zaťaženie stúpajúcich dôchodkov. Rozsah prispôbenia daňovej sadzby odpovedá obvykle miere inflácie, prakticky ale bolo pre veľa daňovníkov vyššie ako kumulovaný rast úrovne cien. Od júla 1982 sa zdanila podpora v nezamestnanosti. Od októbra 1989 sa znížili zamestnanecké príspevky na sociálne zabezpečenie (2 % pod hranicu 43 GBP/týždeň, ináč na 9 %, ale z celého zárobku). Celkové zaťaženie sociálnymi príspevkami je teraz pre zamestnaných s priemernou mzdou o niečo nižšie ako v r. 1979.

Vláda M. Thatcherovej zmiernila alebo odstránila brzdy výkonnosti, ktoré spôsobovali vyššie spomínané negatívne účinky. Hraničné daňové sadzby v r. 1989/90 pri daných reálnych dôchodkoch sú priebežne nižšie ako v rokoch 1978/79.

Významná zmena je i u zdanenia dôchodku kapitálových spoločností. Normálna daň korporácií bola od r. 1983 v štyroch etapách postupne znížená z 52 na 35 %. Zvýhodnené odpisovanie sa sprísnilo a v troch stupňoch sa priblížilo úpravám ostatných krajín. Napr. odpadlo okamžité odpisovanie pre zbrojný priemysel (investície) a vysoké odpisy (75 %) pre priemyselné budovy v prvom roku použitia. Znížilo sa daňové zaťaženie dividend u vlastníka podielu, nižšie sú zdanené výnosy reálnej tvorby kapitálu.

Od r. 1988 nebola zmenená daň korporácií podobná dávka, ale burzovej obratovej daň podobná daň bola znížená — z 2 na 0,5 % —, čím sa dosiahlo relatívne obmedzené burzové oživenie.

V dôsledku zníženia daní a štrukturálnych zmien v sociálnych dávkach bola práca výrazne menej postihnutá; kapitál je kvôli nižšiemu subvencovaniu menej atraktívny. Relatívna cena faktorov (z hľadiska zdanenia) sa korigovala tak, že nasadenie (zapojenie) práce je citeľne výhodnejšie, čo prispelo k výraznému zníženiu nezamestnanosti.

Súčasťou daňovej reformy Veľkej Británie je aj nová úprava zákona o miestnych financiách; je zavádzaná postupne od r. 1988 s horizontom 1994, kedy musí platiť všeobecne, na celom území. Je to priam revolučná reforma, dotýkajúca sa najviac pozemkovej dane ako významného zdroja príjmov rozpočtov obcí. Podľa nového zákona je:

- pozemková daň domácností nahradená daňou na hlavu,
- sadzba pozemkovej dane podnikov jednotne určená pre celú krajinu (pohyblivá podľa počtu obyvateľov).

Príspevky štátu do miestnych rozpočtov sa budú poskytovať podľa jednotných kritérií (nie podľa požiadaviek obcí).

Daň na hlavu, ktorá spôsobuje vážne politické rozpory (platná od 1. 4. 1990), sa určuje pre každého občana nad 18 rokov. Pre daňovníkov s nižšími príjmami môžu obce jej rozsah znížiť (až o 80 %) alebo ju neuložiť (väzni, duševne chorí, ľudia bez prístrešia).

Reforma miestnych daní spôsobila zdvojnásobenie počtu daňovníkov. Je tu viditeľná väčšia súvislosť medzi výkonmi obcí a platením daní. Nová daň má upriamiť pozornosť všetkých vrstiev na príležitosť niesť vlastnú zodpovednosť (prostredníctvom miestnych financií) za rozhodovanie o verejných výkonoch. Tak vlastne obce (nie štát) disponujú s najsilnejšími, resp. najnebezpečnejšími daňami, akou táto nová daň nesporne je. Prísťahovalectvo a odsťahovanie občanov z lokality sú výrazom preferencie. Ak sa medzi obcami rozvinie súťaž o priazeň obyvateľov, vyvstanú aj privatizačné podnety, rast efektívnosti výkonov jednotlivých obcí. V budúcnosti tak môže prísť k rôznym preferenciám obyvateľov vzhľadom na úroveň miestnych výdavkov a daní.

Celkove možno britskú daňovú politiku ako súčasť hospodárskej politiky hodnotiť pozitívne, lebo odbúraním subvencií a dereguláciou sa jej podarilo uvoľniť sily a odstrániť brzdy hospodárskeho rastu a súčasne novým daňovým systémom umožnila výrazný pokles politicko-rozhodovacích, a tým aj znovurozdeľovacích vzťahov. Daň na hlavu je v súlade s takým princípom rozdelenia daní na takú úroveň v štáte, ktorá je žiaduca na obmedzenie štátnych zásahov do hospodárskeho procesu i do verejných výkonov. Pri hodnotení daňovej politiky Veľkej Británie nejde iba o pohľad na celkové daňové zataženie (nebadaj výrazný pokles podielu daní na HDP), ale i o štruktúru zdanenia; a predovšetkým v tomto zmysle boli dané dôležité impulzy rastu. Všetko toto pozitívne prispelo k prekonaniu stagnácie a štartu novej dynamiky rastu.

V období 70-tych rokov bol hospodársky rozmach v SRN (v priemere 2,9 %) silnejší ako vo Veľkej Británii (2,3 %). V priebehu 80-tych rokov však prišlo k výraznej zmene, keď miera hospodárskeho rastu Veľkej Británie bola 2,7 % oproti 1,8 % v SRN. Prispeli k tomu rozdielne prístupy k daňovej politike týchto krajín, preto je zaujímavé charakterizovať aj daňovú politiku SRN, ktorá sa realizuje od zavedenia daňovej reformy.

Daňová reforma v Spolkovej republike Nemecko

Daňová reforma, navrhovaná na realizáciu v troch etapách (1. etapa 1986 až 1990), je z hľadiska rozsahu i štruktúry najvýznamnejšou reformou v dejinách zdanenia Spolkovej republiky Nemecko. Spája dlhšie trvajúce znižovanie zataženia obyvateľov (sadzby dane z dôchodkov boli korigované v r. 1981, 1986, 1988) s rozsiahlou prestavbou daňového systému. Pretože podporuje výkonnosť a výraznejšie oceňuje podnikateľskú odvahu, posilňuje trhové sily. Je tak súčasne dôležitým článkom spoločenskej politiky. Je to vlastne odpoveď na všeobecne vo svete pozorované snahy o lepšie daňové systémy.

Ťažisko reformy je v nasledovných okruhoch:

- novelizácia sadzieb dane z dôchodkov (príjmov) a dane korporácií,
  - rozšírenie základu zdanenia (odbúranie subvencií),
  - nové chápanie vzťahu medzi priamymi a nepriamymi daňami.
- Očakáva sa rozsiahle zníženie sadzieb (v r. 1990), pretože daňové odbreme-

nenie v r. 1986 sa ukázalo ako nepostačujúce na to, aby znížilo hraničné daňové zaťaženie u typických daňovníkov aspoň na úroveň r. 1982. Tieto zmeny sami o sebe nič nevytvorili. Ak sa má odhadnúť pobádací účinok zdanenia dôchodkov v čase, treba prihliadať aj na progresívne podmienené zvýšené zaťaženie, ku ktorému prichádza infláciou alebo stúpaním reálnych dôchodkov (príjmov). Dodatočné zaťaženie dôchodkov dosahuje práve v SRN už dávnejšie značný rozsah.

Rozhodujúce pre individuálnu výkonnosť i pre sklon k investovaniu sú hraničné daňové sadzby. Tie z roka na rok stúpajú, pretože ak sa zvyšujú dôchodky, sumy oslobodené a paušálne sa nezvyšujú úmerne, ale sa tu zavádzajú progresívne sadzby na zdanené dôchodky. Preto nielen inflácia, ale aj stúpajúce reálne príjmy vedú k väčšiemu daňovému zaťaženiu; pravidlá zdanenia sa totiž nemenia každý rok, rozsah prispôsobenia daňovej sadzby odpovedá väčšinou iba miere inflácie.

Jadrom zmien je nová lineárno-progresívna sadzba, ktorou sa znižuje hraničná miera zdanenia na úroveň blízku 30 %. Tým je nadmerne rýchle stúpanie u nízkych a stredných dôchodkov dlhodobo odbrzdené. Súčasne sa uskutočnilo (1990) rozsiahle obmedzenie daňového zvýhodnenia a daňových výnimiek s cieľom rovnomerného, tým aj spravodlivejšieho daňového usporiadania.

Zmeny zdanenia dôchodkov v SRN postihli nielen pracovné príjmy, ale aj zisky tých podnikateľov, ktorí nie sú vedení ako kapitálové spoločnosti. Pre všetky podniky bolo výrazné zníženie daní realizované v 80-tych rokoch, hlavne v r. 1982. Živnostenská daň bola v r. 1983—84 znížená zúžením daňového základu (menej pripočítateľných položiek, hlavne pri dlhodobých úveroch a pôžičkách). Podiel tejto dane na celkových daňových príjmoch sa znížil zo 7,7 % (r. 1980) na 7,1 % (r. 1988).

Značné odbremenenie bolo u dane z imania (oslobodené sumy, zmenšené sadzby pre kapitálové spoločnosti). Súčasne boli rozšírené možnosti výhodného odpisovania pre zariadenie (r. 1981) a stavby (r. 1985) a dané možnosť späťne uplatniť straty.

Sadzba dane korporácií bola v r. 1990 znížená z 56 na 50 %, daňové zaťaženie zisku kapitálových spoločností ostalo ale v medzinárodnom porovnaní dosť vysoké. Daň z kupónov bola v r. 1985 zrušená. Ďalej však existuje daň spoločností, ktorá zvýhodňuje financovanie cudzích zdrojov, ako aj burzová daň, ktorá znižuje atraktivitu SRN.

Porovnanie daňovej reformy SRN s inými krajinami ukazuje, že všade vznikali približne rovnaké problémy a hľadali sa podobné cesty riešenia ako v SRN. Nemecká daňová reforma sa tým radí do takého vývoja v zdaňovaní, ktorý obsiahol temer všetky priemyselné krajiny. V tomto smere sa vlastne rozvinula súťaž daňových systémov. SRN sa pokúsila novo motivovať výkony a odvalu podnikateľ lepšou štruktúrou daní, a tak pripraviť priaznivé podmienky pre rozvoj a investovanie.

Zvláštnosť nemeckej daňovej reformy je v tom, že vychádza z potrebnej zmeny štruktúry daní s následným znížením daňového zaťaženia. Oproti tomu v ostatných krajinách sa daňové odbremenenie na jednom mieste kompenzovalo úplným zaťažením na inom mieste. Rozsah, štruktúra a časový postup viacstupňovej daňovej reformy SRN potvrdzuje už teraz pozitívnu službu hospodárstvu a perspektíve dlhodobého hospodárskeho rozvoja.

Daňová reforma v Rakúsku

Cieľom reforiem daňových systémov v poslednom období bolo odstránenie strát výkonnosti podmienených neúplnosťou trhu a zvýšenie blahobytu ako dô-

sledku lepšej alokácie zdrojov. Podobne aj v Rakúsku vstúpila do platnosti daňová reforma (r. 1989). Tá drasticky redukuje daňové sadzby u dane z dôchodkov a u dane korporácií. U prvej sa znížila hraničná miera zdanenia zo 62 na 50 %, doterajšie progresívne sadzby u druhej dane sa znížili z maxima 55 na 30 %. Takto patria k najnižším v Európe.

Daňová reforma u podnikových daní podporuje tendenciu tvorby kapitálových spoločností. Zdanenie podnikov v Rakúsku sa touto reformou stalo v medzinárodnom porovnaní ozaaj atraktívny, pretože vytvára dobré predpoklady pre investovanie. Zaviedla sa nová daň zo zdroja, a to na výnos úrokov (10 %); sprevádza ju odstránenie početných daňových úľav a oslobodení aj zvýšenie niektorých spotrebných daní. Výsledkom je reforma príjmovovo neutrálna, ktorá pri simulácii dopadu na hospodárstvo preukázala priaznivé účinky na hospodársky rast. V súvislosti s daňovou reformou sa všetky politické strany dohodli aj na postupnej konsolidácii štátneho rozpočtu.

Daňový systém Rakúska bol doteraz poznačený vysokou hraničnou mierou zdanenia [4], [2]. Táto je rozhodujúca pre účinnosť daní ako nástroja hospodárskej politiky. Vysoká hraničná miera zdanenia zužuje priestor daňovej politiky a pripisuje sa jej i značná časť strát na blahobyte (substitučný efekt). Zníženie hraničnej miery zdanenia posilňuje neutralitu daní, požadovanú v súčasnej daňovej teórii, a zároveň zužuje možnosť daňovej úspory; tým robí výnimky menej účinnými.

Odstránenie výnimiek je z fiskálneho hľadiska iba vedľajším; rozhodujúce je oslobodenie ťažiskovej dane z dôchodkov od hospodárskopolitických úloh a ďalej menší rozsah ovplyvňovania rozhodnutia privátne hospodáriacich subjektov daňami. Zrušenie alebo obmedzenie daňových výnimiek slúži teda v prvom rade posilneniu neutrality daní a tiež odstráneniu alebo zmenšeniu rozporov medzi rôznymi výrobnými faktormi, formami sporenia alebo medzi spotrebou (konzumom) a sporením.

Dane sú najdôležitejším zdrojom príjmov štátu. V Rakúsku pokrývajú asi 60 % jeho celkových výdavkov. Preto sa vedú rozsiahle politické diskusie o daniach i o ich rozdeľovacích aspektoch. Často sa tvrdí, že výpadok príjmov štátneho rozpočtu z titulu zavedenia daňovej reformy je cenou za najdenie konsensu. Napriek najnovším smerom v daňovej teórii i snahám zavedenej reformy daňového systému v Rakúsku dá sa očakávať, že dane budú ďalej ovplyvňovať proces alokácie zdrojov, a teda nebudú neutrálné. Tiež nemožno očakávať, že sa v každom prípade dosiahne horizontálna spravodlivosť.

Teoreticky i prakticky je dokázané, že zmiernenie daňovej progresie dôchodkov vplýva na ponuku práce v smere jej rastu, ale i útlmu. Substitučný efekt (z nižšieho zdanenia vyplýva lepšie zhodnotenie faktora práce, čím sa zvýši ponuka práce na úkor voľného času) môže byť kompenzovaný príjmovým efektom (pracovné sily majú vyššiu hodinovú mzdu, môžu viac využívať voľný čas).

Rast disponibilných príjmov posilnil kúpnu silu a zvýšil osobnú spotrebu, aj reálny HDP. Väčšia spotreba je síce sprevádzaná rastom dovozu, a tým aj čiastočným zhoršením obchodnej bilancie. Väčší hospodársky rast si ale vyžaduje vyššiu zamestnanosť, a tým sa znižuje miera nezamestnanosti. Daňová reforma posilnila sklon k úsporám napriek zavedeniu novej dane (z výnosu kapitálu, kam patrí aj zdanenie úrokov z úspor). Zo zavedenia daňovej reformy v Rakúsku získali hlavne penzisti, ktorých je veľký počet a majú pomerne vysoký sklon k úsporám; stratu utrpeli hlavne tí obyvatelia, ktorí mali rôzne daňové úľavy a výnimky. Zaujímavý je dopad daňovej reformy na oblasť podnikania.

Daň z dôchodku aj podnikové dane sú okrem iných faktorov dôležitým kritériom pri rozhodovaní podnikov o investovaní a pracovných silách. Zmeny hraničnej miery zdanenia a daňových úľav [zrýchlené odpisovanie, daňové úvery, investičné prémie, nezdanené sumy] menia práve tak ako zmeny úrokových sadzieb úroveň využitia i výšku kapitálu.

Zo strednodobého hľadiska môže daňová reforma v Rakúsku stimulovať investičnú aktivitu, pretože na jednej strane boli znížené daňové sadzby a zároveň ostala možnosť nárokovat si pri investovaní nezdanenú čiastku 20 %. Nová úprava podnikového zdanenia je priaznivejšia ako vo väčšine vyspelých krajín. Podporuje výkonnosť a zvyšuje podnety investovať doma i v zahraničí. Zavedenie novej dane môže síce čiastočne utlmíť investovanie, ale celkovo je investičná činnosť podporovaná, a tak môže byť prínosom pre vyšší hospodársky rast a zamestnanosť.

Nové zdanenie zvýhodňuje tvorbu vlastného kapitálu a pôsobí na živnostníkov v smere združovania sa do korporácií, hlavne kapitálových.

Daňová reforma tým, že krátkodobo nie je príjmovovo neutrálna, ovplyvňuje celé hospodárstvo. Ak má tento trend trvať cez dlhšie obdobie, musí byť reforma sprevádzaná disciplinovanou výdavkovou politikou. Hlavný impulz do hospodárstva prichádza z odbremenenia súkromných rozpočtov od priamych daní, čo bezprostredne zvyšuje ich disponibilné príjmy (očakáva sa vo výške 2 % v r. 1992).

Daňové zaťaženie HDP sa touto daňovou reformou zníži o 0,5 %, reálny HDP v r. 1992 má byť o 0,5 % vyšší, ako by sa dosiahol bez daňovej reformy. Ukazuje sa aj postupné znižovanie netto deficitu štátneho rozpočtu [3], ktorý v roku 1990 má predstavovať iba 3,5 % HDP. Konsolidácia je uľahčená priaznivým stavom hospodárstva, ale preukazuje sa aj vplyv úspornej výdavkovej politiky [predpokladaný rast výdavkov 1987—90 asi o 3 % pri raste HDP asi 6 %]. Prínosom ku konsolidácii verejného rozpočtu sú aj privatizačné transakcie. V roku 1990 sa očakáva 98,2%-né využitie kapacít rakúskeho hospodárstva, čo je úroveň vysoko nad dlhodobým priemerom.

Zmeny daňového systému v ďalších krajinách [5]

Impulzom zmien v oblasti zdanenia v rôznych krajinách (pozri *tabuľku č. 1*) bola daňová reforma v USA (1986). Jej podstatou bolo zníženie hraničnej miery daňového zaťaženia dôchodkov [príjmov]. Znížila sa sadzba dane korporácií a zaviedli sa iba dve sadzby dane z dôchodkov. Súčasne boli výrazne zúžené rozsiahle daňové úľavy (hlavne u podnikateľov). V konečnom dôsledku sa výpadok príjmov u osobnej dane z dôchodku nahradil zvýšením daňových príjmov od podnikov. Celkovo bola táto reforma koncipovaná ako príjmovovo neutrálna.

V Kanade sa navrhuje redukcia počtu sadzieb aj hraničnej miery zdanenia dôchodkov. Maximálna sadzba sa znížila z 34 na 29 % (u korporácií z 36 na 28 %). Výpadok príjmov sa má kompenzovať zrušením daňových úľav a zvýšením spotrebných daní. Celkovo má byť reforma taktiež príjmovovo neutrálna.

Aj v Japonsku sa počíta so zmenami v zdaňovaní. Už sa realizovalo zníženie maximálnej sadzby dane z dôchodkov (zo 70 na 60 %). Zaujímavé je zavedenie novej dane zo zdroja vo výške 20 % z úrokov u doteraz nezdanených inštitúcií v tzv. „MARUYU“ — systéme, ktorý združuje až 70 % individuálnych sporiteľní. Plánuje sa zníženie dane z dôchodkov aj u korporácií, pričom výpadok príjmov sa má kompenzovať zavedením dane z pridanej hodnoty (asi 3 %).

krajina	daň z dôchodku		daň korporácií	
	doteraz	teraz	doteraz	teraz
SRN	22–56	19–53	56	50
USA	11–50	15, 28	46	34
Kanada	6–34	17, 26, 29	36	26
Japonsko	10,5–70	10–50	43,3	37,5
Veľká Británia	29–60	20, 40	35	35
Rakúsko	21–62	10–50	30–55	30
Taliano	12–62	10–50	36	36
Holandsko	16–72	35, 52, 60 ^a	42	35
Belgicko	0,3–72	0,3–55	45	45
Švédsko	34–80 ^b	33–60 ^b	52	— ^c

^a vrátane sociálnych dávok

^b dane štátu + miestne

^c očakáva sa podstatné zníženie

prameň: BMF Finanznachrichten, č. 57/88, s. 1–4.

V Holandsku plánujú príjmovu neutrálnu reformu s cieľom zníženia hraničnej miery zdanenia u dane z dôchodkov a u korporácií, ktorá by bola spojená so zvýšením investičných prémie.

Aj vo Švédsku sa diskutuje o príjmovu neutrálnej daňovej reforme, ktorá má mať na zreteli zníženie hraničnej miery zdanenia, zvlášť v oblasti normálnych zamestnaneckých, ale i u vyšších príjmov. To všetko sa má prefinancovať zrušením daňových úľav.

Uvedený prehľad poukazuje na silnejúci názor, že vo veľmi rozvinutom hospodárstve je nevyhnutné lepšie daňovo podchytiť významne rastúci podiel kapitálových výnosov. V USA, Švajčiarsku, Kanade a Veľkej Británii sa tento výnos už dlhšie podchytuje prostredníctvom kontroly a zdanenia zdrojov, v Rakúsku a Japonsku bol zavedený v poslednom období.

Záver

Dane sú najdôležitejším príjmom spoločnosti. Každá zmena v tejto oblasti má preto mimoriadny význam a dopad súčasne aj na rozsah a štruktúru výdavkov.

Daniam — hlavne dani z dôchodkov (príjmov) — pripadli v posledných desaťročiach čoraz väčšie úlohy. Dane slúžia stále častejšie ako nástroj hospodárskej a spoločenskej politiky. Použitie daní ako nástroja hospodárskej politiky si vyžaduje formulovanie zákonnou formou. Mnohostranné možnosti hospodárskeho života sa však nedajú postihnúť výlučne zákonom. Daňovníci sa snažia nájsť skryté medzery a možný priestor rôznej interpretácie, aby znížili svoje osobné daňové zafaženie. Daňové zafaženie jednotlivých daňovníkov je tak značne predurčené ich stupňom informovanosti o možnostiach daňovej úspory. Keďže tento stupeň je rôzny, častejšie sa dane pocitujú ako nespravodlivosť. Hlavné horizontálna spravodlivosť býva často naštربة. Oslabenie pomerného základu zdanenia oslabuje progresívny účinok aj rozdeľovacie aspekty a vedie k tomu, že je daňový systém fiskálne nevýdatný. Toto opäť

tendenčne znásobuje rozpočtové problémy. Preto je tu, ako dokazujú uvedené prípady daňovej reformy, zrejmä snaha odstrániť v maximálne možnej miere nedostatky a úzke miesta daňovej politiky.

V článku sú charakterizované príčiny a základy daňových reforiem v niektorých vyspelých krajinách, analyzované ich vplyvy na celé hospodárstvo i parciálne účinky zmien taríf aj štruktúry na jednotlivé sektory. Z vývoja v medzinárodnom meradle vidieť tendenciu presunu ťažiska podpory štátneho rozpočtu na pracovný trh, ktorý spätne pôsobí na hospodárstvo. Celkove je každá daňová reforma koncipovaná tak, aby v konečnom dôsledku pozitívne ovplyvnila výkonnosť hospodárstva príslušnej krajiny. Tento aspekt je nevyhnutné zdôrazniť, pretože čs. ekonomika stojí pred podobnou úlohou; daňová reforma je jedným z dôležitých predpokladov úspechu prechodu k trhovému hospodárstvu.

LITERATURA

- [1] BOSS, A.: Steuerpolitik im Vereinigten Königreich und in der BRD — wo liegen die Unterschiede? *Weltwirtschaft*, 1989, č. 1, s. 76—87.
- [2] BREUSS, F. — SCHEBECK, F.: Gesamtwirtschaftliche Effekte der Steuerreform 1988. *WIFO Monatsberichte*, 1988, č. 11, s. 623—633.
- [3] LEHNER, G.: Bundesvoranschlag 1989: Budgetkonsolidierung wird fortgesetzt. *WIFO Monatsberichte*, 1988, č. 12, s. 674—684.
- [4] LEHNER, G.: Die Steuerreform 1988 — Hintergründe und Einflüsse der Tarifänderungen. *WIFO Monatsberichte*, 1988, č. 11, s. 610—622.
- [5] STOLTENBERG, G.: Die kleine deutsche Kapitalertragssteuer passt in das internationale Bild. *BMF Finanzberichten*, (Bonn) 1988, č. 57, s. 1—4.